

INVENTARUL

national al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements)

- extras -

I. Domeniul:

- Practici sociale, ritualuri și evenimente festive;

II. Elementul de patrimoniu cultural imaterial:

Colindatul de ceată bărbătească

Termen standard:

Colindatul de ceată bărbătească

Denumiri locale/regionale:

A umbla cu colinda, Berea/ Butea junilor, Ceată de feciori, Ceata flăcăilor, Ceata mare, Colindatul în ceată, Colindatul flăcăilor, Colindatul junilor, Colinde de Crăciun, Colindul la gazdă, Corindat, Zorit

Areal de manifestare:

Colindatul de ceată bărbătească se practică pe tot cuprinsul României, în special în localități rurale, dar se poate afirma că există zone concentrate de manifestare a acestui ritual de Crăciun, anume zonele subcarpatice și transcarpatice și aria de transumanță din sud-estul țării (cu sate din județele, Brăila, Călărași, Constanța, Galați, Ialomița, Tulcea, Vrancea ș.a.). Menționăm 14 localități reprezentative pentru practicarea colindatului de ceată bărbătească: com. Almașu Mare (jud. Alba), com. Beriu (jud. Hunedoara), com. Bixad (jud. Satu Mare), com. Boișoara (jud. Vâlcea), com. Gura Râului (jud. Sibiu), com. Lipnița (jud. Constanța), com. Măguri-Răcățau (jud. Cluj), com. Monor (jud. Bistrița-Năsăud), com. Pogonești (jud. Vaslui), com. Șicula (jud. Arad), com. Tufești (jud. Brăila), com. Unirea (jud. Călărași), com. Vâlcele (jud. Covasna), orașul Făget (jud. Timiș).

Descriere sumară:

Colindatul de ceată bărbătească, produs al culturii orale tradiționale, este un ritual calendaristic hibernal străvechi, atestat documentar abia în secolul al XVII-lea (în *Memorialul* pastorului Andreas Mathesius din Cergău Mic, jud. Alba, în care se

condamnă practica „tineretului” român de a umbla în „ceată”, cu „colindele” de Crăciun).

Inițial, colindatul marca solstițiul de iarnă, având, probabil, origine romană (organizarea cetei bărbățești cuprinde rituri de alegere a conducătorului și de sacrificare simbolică a lui, după ce-și îndeplinește menirea, ce amintesc de Saturnalii).

Ulterior, acest ritual propriu culturii orale moștenite a asimilat un mesaj creștin, astfel că astăzi cumulează caracteristici precreștine și creștine.

Este practicat, în prezent, în multe localități din România, în perioada Crăciunului. Ritualul se desfășoară în felul următor:

- O ceată de tineri necăsătoriți (pot exista și mai multe cete în satele mai mari) merge la fiecare casă din sat, interpretând cântece rituale, numite colinde. Acțiunea de a merge din casă în casă pentru a cânta colinde se numește colindat.
- În cadrul colindatului, există mai multe spații (fereastra, casele gazdelor, vetrele atinse de toiegele colindătorilor) și momente (începutul colindatului, intrarea și ieșirea cetei de la o gazdă, răsăritul soarelui/ zorile) marcate ritual.
- După ce cântă colindele la o casă, membrii cetei, numiți colindători, sunt răsplătiți de gazde cu daruri rituale (colacul de grâu, paharul de vin ș.a.) și bani.
- În cazul în care nu erau primiți să colinde, membrii cetei practicau, până spre anul 2000, un anti-ritual numit descolindat, ce consta în adresarea unor imprecații versificate către gazdele neprimitoare și executarea unor gesturi infamante (scoaterea porților închise din balamale, mânjirea porților cu păcură ș.a.).
- Interpretarea colindelor este vocală (în ritm giusto-silabic), în unele zone asociindu-se acompaniamentul instrumental (inițial, fluiet și cimpoi, apoi clarinet, taragot, vioară și dube - tobe mici, acordeon ș.a.). Ceata poate interpreta colindele la unison, antifonic, în contrapartidă sau „pe perechi”.
- În unele zone, ritualul colindatului include și dansul (Turca, în Transilvania centrală; Călușeru de la Șicula, în Transilvania de Vest ș.a.).
- Repertoriul unei cete bărbățești cuprinde o serie de colinde destinate anu-

mitor situații de viață din satul tradițional; de exemplu, pentru categorii de vârstă și gen, pentru statut social sau profesional al beneficiarilor ritualului. Un tip deosebit de colinde cu urare individualizată include colindele de doliu, interpretate, la cerere, în casele unde cineva a murit de curând. În unele zone (sudul Munteniei, Banat), colindatul de doliu include și anumite gesturi rituale, ce însoțesc interpretarea colindelor (de exemplu, în satul Oltina, com. Unirea, jud. Călărași, colindătorii beau, pe rând, din același pahar cu vin așezat pe masă de gazdă).

- La finalul colindatului (după ce a cântat la fiecare casă din sat), ceata marchează încheierea ritualului prin anumite acțiuni (Zioritul/ Zăuritul/ Zoritul = interpretarea unei colinde numită Colindă de Zori, în spațiu deschis - pe un deal, pe uliță etc.; sau „sacrificarea” vătafului cetei prin aruncarea lui într-o apă curgătoare, cu variante: îngroparea/ comăndarea Crăciunului; sau organizarea unei mese/ petreceri festive pentru care se cheltuiesc banii și se consumă alimentele primite de colindători de la gazde în anul respectiv).

Colindele de ceată bărbătească păstrează, după cum spunea Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*, 1999: 53) unele dintre cele mai vechi forme ale creației poetice orale moștenite. Caracteristice, pentru textul colindelor de ceată bărbătească, sunt refrenul (Lerui Ler, Junelui, junelui bun, Flori dalbe de măr, Seara lui Crăciun ș.a.), urarea indirectă, exprimată alegoric prin motive mitologice, folclorice și religioase articulate în structuri descriptiv-narative (cosmogonia, vânarea sau capturarea monstrului, ospățul împreună cu sfinții, metamorfoza om-animal ș.a.) și urarea directă finală.

Colindatul de ceată bărbătească are mai multe funcții: de vestire a sărbătorii, de urare, ritual-augurală, social-identitară, spectaculară și patrimonializantă, funcții a căror dinamică reflectă evoluția și adaptarea ritualului la viața comunităților practicante.

Practicanți:

Bărbați adulți, organizați în cete cu un număr variabil de membri (circa 10 membri, numărul mediu), din majoritatea localităților din România.

Categorie de vârstă:

Între 18 și 70 de ani

Sexul:
Bărbați

Categorie socioprofesională:
Diverse categorii socioprofesionale

Naționalitatea:
Română

Starea actuală a elementului (viabilitate, pericole):

Colindatul este un ritual prestigios, datorită vechimii, complexității și caracterului său spectacular. În comunitățile rurale contemporane, tinerii se asociază din proprie inițiativă în cete, în jurul unui conducător experimentat, care cunoaște bine colindele și are autoritate. Copiii acumulează experiența colindatului, fiind adesea, primiți, în unele zone, să asiste la repetițiile cetei, unde învață, în cadru informal, colindele cântate de adulți. În același timp, gazdele care-i primesc pe colindători cunosc conținutul ritualului și-i cenzurează pe membrii cetei, obligându-i să păstreze tradiția, pentru a primi răsplata așteptată. De asemenea, există și o funcție premaritală a colindatului, care încurajează perpetuarea ritualului. La casele unde se află fete de măritat, colindătorii cântă colinde speciale, augurale, și, în unele zone, dansează cu fetele pentru ca ele să încheie cât mai repede căsătorii fericite.

În același timp, însă, există pericolul hibridizării repertoriilor tradiționale locale, din cauza intervenției unor preoți care doresc să se interpreteze și colinde străine de tradiția locală, dar cu un conținut mai adecvat mesajului creștin al sărbătorii Crăciunului sau din cauza influenței mass-media, ce poate duce, pe termen lung, la desemantizarea ritualului, prin uniformizare și accentuare exclusivă a elementelor lui exotice.

Măsuri de salvagardare/protejare:

1) Cadru legislativ:

Prin O.M.C.P.N. nr. 2436/8.07.2008 se aprobă Programul național de salvagardare,

protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, iar prin O.M.C.P.N. nr. 2491/27.11.2009, Regulamentul de acordare a titlului de *Tezaur Uman Viu*. Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, subordonată Ministerului Culturii, a realizat primul volum al *Repertoriului Patrimoniului cultural imaterial din România*, publicat în ediție bilingvă, română-franceză, în 2009, reeditat în 2012 și cuprinzând ritualul colindatului de ceată bărbătească (vezi cap. *Sărbători, obiceiuri, ritualuri*).

2) Contribuția instituțiilor:

Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”- Academia Română, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, Muzeul Național al Țăranului Român, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Academia de Muzică „Gh. Dima” - Cluj-Napoca, Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române - Cluj-Napoca, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Universitatea București, Universitatea „Lucian Blaga” - Sibiu, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj au colaborat pentru actualizarea datelor din arhive cu privire la colindatul de ceată bărbătească, realizând cercetări de teren, în parteneriat, în mai multe localități din toată țara, în perioada 2010-2012.

Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română, Complexul Eco-Muzeal Tulcea, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Alba au organizat conferințe cu secțiuni referitoare la ritualul colindatului.

3) Contribuția organizațiilor nonguvernamentale:

Asociația Folcloriștilor Români (ONG acreditat pe lista UNESCO) a realizat, începând din 2006, culegeri de repertorii reprezentative, printre rezultatele obținute fiind editarea și publicarea CD-ului-document Colindatul tradițional românesc (2007) și promovarea colindatului de ceată bărbătească în emisiuni radio de Crăciun, începând din 2007.

Fundația „Mihai Viteazul” din Covasna (organizație nonguvernamentală) a inițiat un proiect de revitalizare a ritualului colindatului de ceată bărbătească pe plan local.

4) Contribuția comunităților și a indivizilor:

Comunitățile purtătoare de patrimoniu, susținute de către organizațiile nonguvernamentale, de autorități și instituții publice au inventariat obiceiul și colindele specifice localității, le-au descris, le-au înregistrat pe diferite suporturi. Au contribuit la această inventariere și cadre didactice și elevi. De asemenea, preoții au avut și au un rol important în menținerea colindatului, accentuând componenta creștină a ritualului și promovându-l în Biserică, contribuind, în același timp, la menținerea tradiției locale moștenite de fiecare ceată bărbătească de colindători.

În unele localități, comunitățile au colaborat foarte bine cu experții în patrimoniu cultural imaterial interesați de ritualul colindatului. În cadru familial, dar și prin reprezentanții lor, membrii cetelor bărbățești de colindători, intelectuali (preoți, învățători, profesori), ONG-uri și autorități publice locale, comunitățile practică transmiterea ritualului, mai ales prin educație informală și sprijină identificarea, documentarea și cercetarea acestuia. În același timp, comunitățile contribuie la conservarea și protejarea colindatului de ceată bărbătească, se implică în promovarea și potențarea acestui element și în unele cazuri (spre exemplu, com. Cut, jud. Alba), s-au realizat reconstituiri utile ale ritualului, cu ajutorul experților în patrimoniu cultural imaterial.

5) Măsurile de salvagardare/ protejare preconizate includ:

- modernizarea arhivelor naționale de folclor și etnologie, privind colindatul
- continuarea anchetelor de teren pentru actualizarea informației
- constituirea unei baze naționale de date cu regiunile și localitățile reprezentative pentru anumite tipuri de colindat
- organizarea de colocvii între specialiști pe tema valorii patrimoniale a colindatului
- elaborarea și publicarea de studii de specialitate despre colindat

Colectarea datelor, implicarea comunității și consimțământul:

Autoritățile publice au fost de acord cu nominalizarea și s-au semnat acorduri oficiale cu primăriile comunelor reprezentative pentru colindat. Membrii comunităților recunosc ritualul ca parte al patrimoniului local imaterial și ca atare, sprijină și inițiază acțiuni de conservare și promovare a acestuia. Astfel, ei au participat la conferințele și training-urile organizate de diverse instituții în cadrul procesului de nominalizare, identificând caracteristicile rituale ale colindatului, dar și trăsăturile locale și actuale ale fenomenului.

Observații:

Dosarul de candidatură privind „Colindatul de ceată bărbătească” din România și Republica Moldova, a fost înscris de România la UNESCO pentru sesiunea noiembrie, 2013.

Completat și revizuit:

Numele și prenumele: Dr. Ioana-Ruxandra Fruntelată

Funcția/instituția: Conf. univ., Departamentul Studii Culturale, Facultatea de Litere, Universitatea București.

Data: 27 ianuarie 2013

